

Rapport

NEDERLANDERS PER SALDO NOG STEEDS VOOR 'SLEEPWET'

Peiling I&O Research februari 2018

14 februari 2018

Nederlanders per saldo nog steeds voor 'sleepwet'

TWEEDE KAMER

VVD grootste partij, Forum voor Democratie naar 13 zetels

- Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, zou de VVD nog steeds de grootste partij zijn, met 29 zetels. Na de VVD volgt op enige afstand een 'peloton' van partijen met 14 tot 18 zetels. D66 blijft stabiel op 18 zetels. Hierna volgen de PVV (16), GroenLinks (16) en het CDA (14).
- De verschuivingen ten opzichte van eind oktober zijn beperkt. De PVV daalt met twee zetels naar 16 zetels, terwijl Forum voor Democratie er twee wint en uitkomt op 13 zetels. De andere verschillen vallen binnen de statistische nauwkeurigheidsmarges (+/-1 zetel).
- Deze peiling vond plaats vóór de stemming over de Donorwet en het aftreden van Halbe Zijlstra als minister van Buitenlandse Zaken.

Nederlanders verdeeld over kabinet-Rutte III

- Nederlanders zijn verdeeld over het kabinet-Rutte III, bestaande uit VVD, CDA, D66 en ChristenUnie. Het aandeel tevreden en ontevreden kiezers is gelijk, namelijk 45 procent. De resterende tien procent heeft geen oordeel over deze coalitie.
- Binnen de coalitie zijn ChristenUnie-stemmers en VVD'ers het meest tevreden (respectievelijk 80% en 79%). D66- en CDA-kiezers volgen op enige afstand (65% en 64%). Naast de coalitiepartijen zijn alleen SGP-stemmers in meerderheid tevreden over het kabinet.
- Bij de linkse partijen PvdA en GroenLinks is respectievelijk 40 en 28 procent tevreden met de coalitie, toch staat de helft van de kiezers van beide partijen negatief ten aanzien van het kabinet. Ook DENK-stemmers zijn relatief positief (32%), hoewel zij ook verhoudingsgewijs vaak het antwoord 'weet niet' (21%) geven.
- Bij de overige partijen is minder dan één op de vijf kiezers tevreden over het kabinet. PVV-stemmers zijn met 10 procent het minst tevreden.

SLEEPWET

Nederlanders per saldo voor 'sleepwet', maar nog veel onzekerheid

- Het verschil tussen voor- en tegenstanders van de 'sleepwet' is kleiner geworden. Nu is 42 procent voor de nieuwe inlichtingenwet, terwijl 28 procent tegen is. De groep die het nog niet weet, is gegroeid tot 30 procent. Laten we deze groep buiten beschouwing, dan is de verhouding tussen voor- en tegenstanders 60/40. Dit is vrijwel onveranderd ten opzichte van eind oktober, toen deze verhouding 62 procent voor en 38 procent tegen was.
- Omdat het referendum tegelijk plaatsvindt met de gemeenteraadsverkiezingen is de kans groot dat de opkomstdrempel van 30 procent wordt gehaald. In totaal zegt 43 procent van de Nederlanders zowel een stem bij de gemeenteraadsverkiezingen als bij het referendum uit te brengen.

D66-kiezers verdeeld over het 'sleepwet'-referendum

- Ruim vier op de tien Nederlanders (45%) vinden het een goed idee om een referendum te houden over de nieuwe inlichtingenwet. Een kwart van de Nederlanders (24%) vindt het niet goed om over dit onderwerp een referendum te houden. Twee op de vijf kiezers staan hier neutraal tegenover, terwijl 12 procent het niet weet.
- Het meest enthousiast over dit referendum zijn kiezers van Forum voor Democratie (78%) en DENK (75%), gevolgd door aanhangers van 50 Plus, PVV, SP en PvdD. D66-kiezers zijn verdeeld: 35 procent vindt het referendum een goed idee, 37 procent vindt dit geen goed idee.
- Per saldo zijn aanhangers van VVD en CDA duidelijk tegen het houden van een referendum over de 'sleepwet'. CDA- en CU-kiezers zijn net als D66'ers verdeeld.

Jongeren tegen 'sleepwet', ouderen per saldo voor

- Jongeren (18-24 jaar) zijn per saldo nog steeds tegen de 'sleepwet'. Nederlanders tussen 25 en 49 jaar zijn verdeeld, een beeld dat niet is veranderd sinds eind oktober vorig jaar. Het aantal voor- en tegenstanders in deze leeftijdscategorie houdt elkaar in balans. 50-plussers blijven per saldo duidelijk voor de 'sleepwet'. Bij alle leeftijdsgroepen is het aandeel 'weet niet' – mede door het ontbreken van informatie voor of tegen de wet – duidelijk gestegen.

Bekendheid met 'sleepwet' iets toegenomen

- De bekendheid van de nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten onder Nederlanders is iets toegenomen. Meer dan de helft (55%) geeft aan inhoudelijk redelijk tot goed op de hoogte te zijn. Eind oktober was dit nog 50 procent.

Verantwoording

Dit blijkt uit landelijk representatief onderzoek van I&O Research onder 3.576 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek liep van 2 t/m 6 februari 2018. *Deze peiling vond plaats vóór de stemming over de Donorwet en het aftreden van Halbe Zijlstra als minister van Buitenlandse Zaken.*

De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017.

Meer informatie

- Peter Kanne, 06-31943707
- Laurens Klein Kranenburg, 053-4825025

Overname uit deze publicatie is alleen toegestaan met expliciete vermelding van **I&O Research** als bron.

I&O Research peiling februari 2018

1.1 VVD nog steeds de grootste, PVV verliest twee zetels

Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, zou de VVD nog steeds de grootste partij blijven, met 29 zetels. Na de VVD volgt op enige afstand een groep partijen met 14 tot 18 zetels: D66, PVV, GroenLinks en CDA.

De verschuivingen ten opzichte van eind oktober zijn beperkt. De PVV daalt met twee zetels naar 16 zetels, terwijl Forum voor Democratie er twee wint en uitkomt op 13 zetels. De andere verschillen vallen binnen de statistische nauwkeurigheidsmarges (+/-1 zetel).

D66 blijft stabiel op 18 zetels. Hierna volgen de PVV (16), GroenLinks (16), CDA (14), Forum voor Democratie (13), SP (12) en PvdA (10).

Met uitzondering van de ChristenUnie staan de coalitiepartijen op (licht) verlies. Samen hebben zij nu virtueel 67 zetels. Dit is negen minder dan bij de verkiezingen in maart 2017.

Dit blijkt uit de peiling van I&O Research van begin februari.

Tabel 1 Zetelpeiling

“Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?”
Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=2.719). Exclusief blanco, weet ik niet en wil ik niet zeggen.

	PEILING													
	TK 2017		Percentage					Zetels					+/-	+/-
	%	Zetels	18-6	11-9	11-10	30-10	6-2	18-6	11-9	11-10	30-10	6-2	t.o.v. TK17	t.o.v. 30-10
VVD	21,3	33	20,4	19,5	19,3	19,2	18,9	31	30	30	30	29	-4	-1
PVV	13,1	20	15,2	12,8	12,3	11,9	10,6	23	20	19	18	16	-4	-2
CDA	12,4	19	10,5	10,4	9,6	9,5	9,4	16	16	15	15	14	-5	-1
D66	12,2	19	12,6	12,0	12,0	11,7	11,3	19	18	18	18	18	-1	0
GL	9,1	14	9,7	9,7	10,5	10,3	10,7	15	15	16	16	16	+2	0
SP	9,1	14	8,0	7,9	6,6	7,1	7,9	12	12	10	11	12	-2	+1
PvdA	5,7	9	6,5	6,0	6,4	6,9	6,7	10	9	9	10	10	+1	0
CU	3,4	5	3,9	4,3	4,4	4,4	4,3	6	6	6	6	6	+1	0
PvdD	3,2	5	3,3	4,1	3,9	3,5	4,1	5	6	6	5	6	+1	+1
50 Plus	3,1	4	2,6	2,8	4,1	3,4	3,2	4	4	6	5	5	+1	0
SGP	2,1	3	2,2	2,2	2,2	2,5	2,4	3	3	3	3	3	0	0
DENK	2,1	3	1,7	1,8	1,6	1,6	1,6	2	2	2	2	2	-1	0
FvD	1,8	2	3,1	5,9	6,6	7,4	8,6	4	9	10	11	13	+11	+2
Andere partij ¹	1,5	0	0,5	0,7	0,5	0,5	0,5	0	0	0	0	0	0	0
TOTAAL	100	150	100	100	100	100	100	150	150	150	150	150		

Bron: I&O Research, juni 2017 - februari 2018

¹ Deze categorie omvat verschillende partijen, waaronder Piratenpartij en Artikel 1. Geen van deze partijen kwam bij de verkiezingen in maart 2017 boven de kiesdrempel uit.

PVV en Forum voor Democratie strijden om elkaars kiezers

Uit deze peiling blijkt dat de PVV twee zetels daalt en Forum voor Democratie er twee wint. Een verklaring hiervoor is de relatie tussen stemmen voor de PVV en Forum voor Democratie. Van de PVV-stemmers overweegt 32 procent ook Forum voor Democratie als partij om op te stemmen. Daarnaast overweegt 46 procent van de Forum voor Democratie-stemmers ook de PVV. Wel zijn er verschillen in het profiel van PVV- en FvD-stemmers. FvD-kiezers zijn gemiddeld hoger opgeleid dan PVV-stemmers. Zo is 37 procent van de Forum van Democratie-stemmers hoogopgeleid tegenover 16 procent van de PVV-stemmers.

Naast de PVV zijn verder de VVD (20%) en 50 Plus (16%) populaire alternatieven voor FvD-kiezers. Onder VVD-stemmers is D66 de partij van tweede voorkeur (27%), gevolgd door het CDA (20%). De andere partijen volgen op grotere afstand. Op links zien we kiezers twijfelen tussen PvdA, GroenLinks en D66, SP en Partij voor de Dieren.

Tabel 2 Keuzeset partijen

'Zijn er andere partijen die voor u in aanmerking komen om op te stemmen?' (naar eerste partijvoorkeur)

	EERSTE PARTIJVOORKEUR													
	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	50+	SGP	DENK*	FvD	Totaal
Keuze staat vast	31%	29%	24%	29%	19%	24%	21%	30%	19%	11%	44%	21%	17%	25%
VVD	-	10%	22%	24%	1%	1%	4%	4%	0%	7%	5%	13%	20%	9%
PVV	7%	-	2%	1%	1%	4%	1%	1%	1%	11%	2%	0%	46%	7%
CDA	20%	6%	-	11%	1%	3%	2%	29%	2%	15%	11%	0%	5%	8%
D66	27%	2%	13%	-	34%	10%	19%	3%	13%	10%	0%	9%	1%	14%
GL	2%	1%	5%	31%	-	29%	37%	12%	39%	5%	0%	27%	1%	12%
SP	2%	6%	4%	4%	22%	-	19%	3%	19%	22%	2%	19%	5%	8%
PvdA	3%	2%	5%	11%	27%	16%	-	5%	5%	6%	0%	15%	3%	8%
CU	3%	3%	21%	2%	3%	4%	4%	-	4%	1%	44%	5%	0%	5%
PvdD	1%	5%	3%	2%	18%	13%	2%	2%	-	6%	0%	14%	7%	6%
50 Plus	5%	10%	8%	3%	3%	17%	5%	3%	10%	-	2%	0%	16%	7%
SGP	1%	2%	6%	0%	0%	0%	0%	17%	0%	0%	-	10%	2%	2%
DENK	0%	0%	1%	1%	1%	2%	5%	0%	1%	0%	0%	-	0%	1%
FvD	9%	32%	4%	2%	0%	4%	1%	0%	2%	14%	3%	0%	-	7%
Over.	0%	1%	0%	1%	1%	1%	0%	0%	3%	0%	0%	0%	2%	1%
Weet niet	7%	8%	10%	7%	7%	9%	7%	10%	9%	16%	2%	20%	6%	8%
TOTAL	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

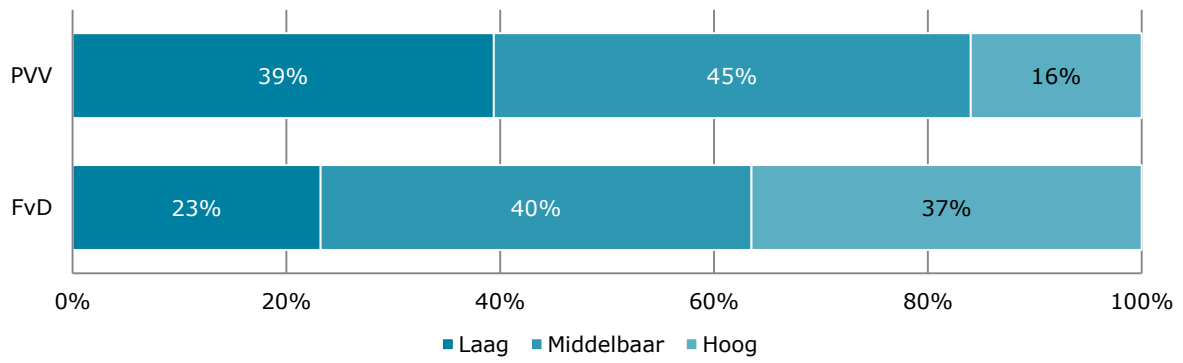
* Minder dan 50 waarnemingen, cijfer indicatief

Bron: I&O Research, februari 2018

Figuur 1

Opleidingsniveau huidige PVV- en FvD-stemmers, februari 2018 (%)

Bron: I&O Research, februari 2018

1.2 Kiezers verdeeld over kabinet-Rutte III

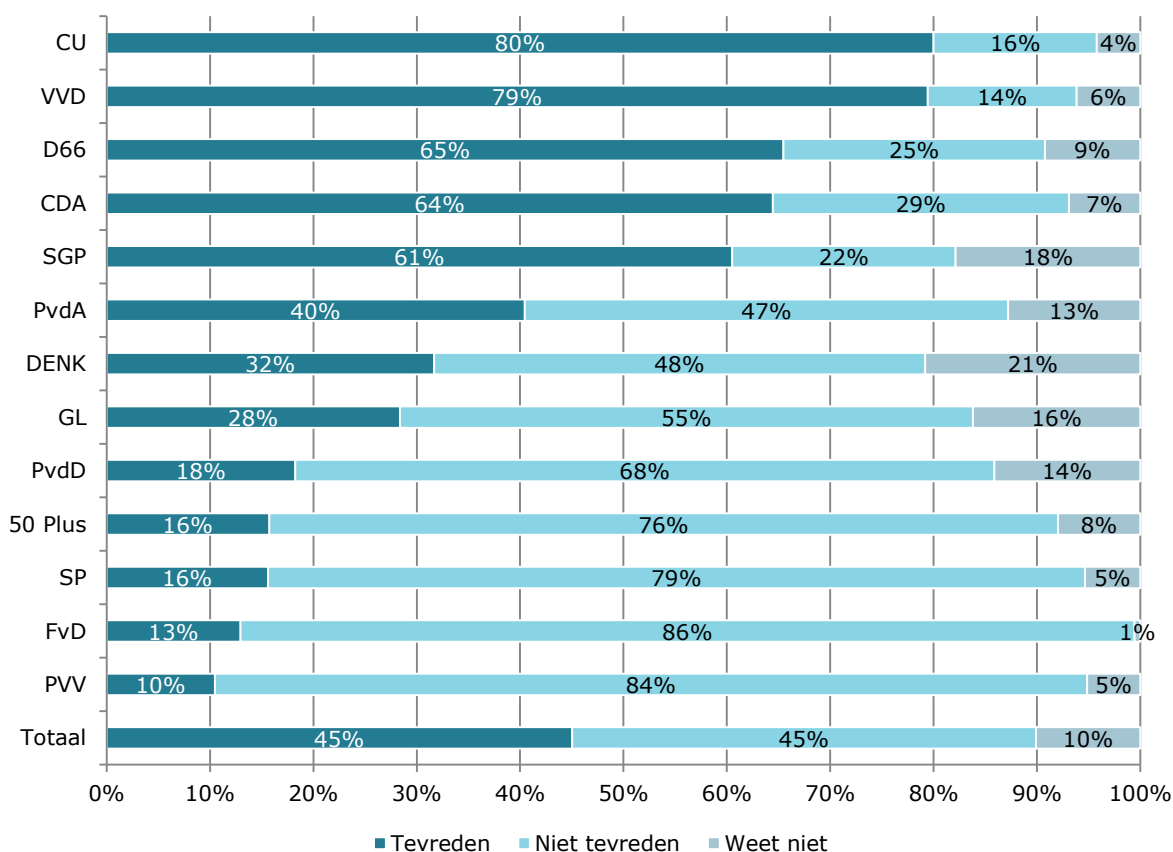
Van de Nederlanders is 45 procent tevreden over het kabinet-Rutte III, bestaande uit VVD, CDA, D66 en ChristenUnie. Daar staat tegenover dat eveneens 45 procent van de Nederlanders niet tevreden is met het huidige kabinet. Een op de tien heeft geen oordeel over deze coalitie (figuur 1).

Binnen de coalitie zijn ChristenUnie- en VVD-stemmers het meest tevreden (respectievelijk 80% en 79%), D66- en CDA-kiezers volgen op enige afstand (65% en 64%). Naast de coalitiepartijen zijn alleen SGP-stemmers in meerderheid tevreden over het kabinet.

Bij PvdA en GroenLinks is respectievelijk 40 en 28 procent tevreden met het kabinet, bijna de helft van de kiezers van beide partijen oordeelt negatief. Ook DENK-stemmers zijn relatief positief (32%), maar we zien hier ook een verhoudingsgewijs hoog aandeel 'weet niet' (21%). Bij de overige partijen is minder dan één op de vijf kiezers tevreden over het kabinet. PVV- en FvD-stemmers zijn met respectievelijk 10 en 13 procent het minst tevreden.

Figuur 2

'Hoe tevreden of ontevreden bent u in het algemeen met het huidige kabinet-Rutte III, van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie?' (n=3.634, naar stemgedrag Tweede Kamerverkiezingen 2017)

Bron: I&O Research, februari 2018

1.3 Sleepwet

Bekendheid met 'sleepwet' iets toegenomen

Meer dan 80 procent van de Nederlanders is bekend met de nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017. Meer dan de helft (55%) geeft aan inhoudelijk redelijk tot goed op de hoogte te zijn. Dit is een stijging van 5 procentpunt ten opzichte van eind oktober 2017. Het percentage Nederlanders dat er wel van heeft gehoord maar niet of nauwelijks weet waar het referendum over gaat, blijft gelijk op 31 procent. Een op de zeven Nederlanders heeft nog niets gehoord over de nieuwe inlichtingenwet, een daling in vergelijking met eind oktober.

Tabel 3

Bekendheid met 'sleepwet' (%)

	31-OKT-17	6-FEB-18
Ja, en ik ben ook inhoudelijk (redelijk) goed op de hoogte	50%	55%
Ja, maar ik weet niet of nauwelijks waar het over gaat	31%	31%
Nee	19%	14%
TOTAAL	100%	100%

Bron: I&O Research, oktober 2017 - februari 2018

Opkomstintentie

46 procent van de Nederlanders zegt 'zeker' te gaan stemmen tijdens het referendum over de 'sleepwet', een lichte toename ten opzichte van eind oktober.² Het aandeel 'zeker wel' is doorgaans een redelijke voorspeller van gedrag. Van degenen die 'zeker' zouden stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen zou 62 procent ook 'zeker' gaan stemmen bij het referendum over de 'sleepwet' (tabel 5).

Omdat het referendum tegelijk plaatsvindt met de gemeenteraadsverkiezingen is de kans groot dat de opkomstdrempel van 30 procent wordt gehaald. In totaal zegt 43 procent van de Nederlanders zowel een stem bij de gemeenteraadsverkiezingen als bij het referendum uit te brengen.

Tabel 4

Opkomstintentie (%)

	31-OKT-17	6-FEB-18
Zeker wel	43%	46%
Waarschijnlijk wel	30%	25%
Waarschijnlijk niet	9%	6%
Zeker niet	6%	4%
Weet ik niet / wil ik niet zeggen	12%	18%
Ik heb geen stemrecht	1%	1%
TOTAAL	100%	100%

Bron: I&O Research, oktober 2017 - februari 2018

² Er wordt alleen gekeken naar het percentage 'zeker wel' -stemmers, omdat dit doorgaans de beste indicatie is van gedrag. Het is bekend dat panelleden doorgaans meer betrokken zijn en dus vaker gaan stemmen dan mensen die niet deelnemen aan een panel.

Tabel 5

Opkomstintentie referendum 'sleepwet' naar opkomstintentie GR-verkiezingen (% , n=3.540)

		GR-VERKIEZINGEN					
		Zeker wel	Waarschijnlijk wel	Waarschijnlijk niet	Zeker niet	Weet ik (nog) niet	Totaal
Referendum 'sleepwet'	Zeker wel	62%	16%	8%	4%	8%	47%
	Waarschijnlijk wel	21%	48%	17%	5%	17%	25%
	Waarschijnlijk niet	3%	7%	38%	20%	10%	6%
	Zeker niet	2%	2%	11%	60%	2%	4%
	Weet ik (nog) niet	11%	26%	26%	11%	63%	18%
	Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%
N	2.429	616	129	94	271	3.540	

Bron: I&O Research, februari 2018

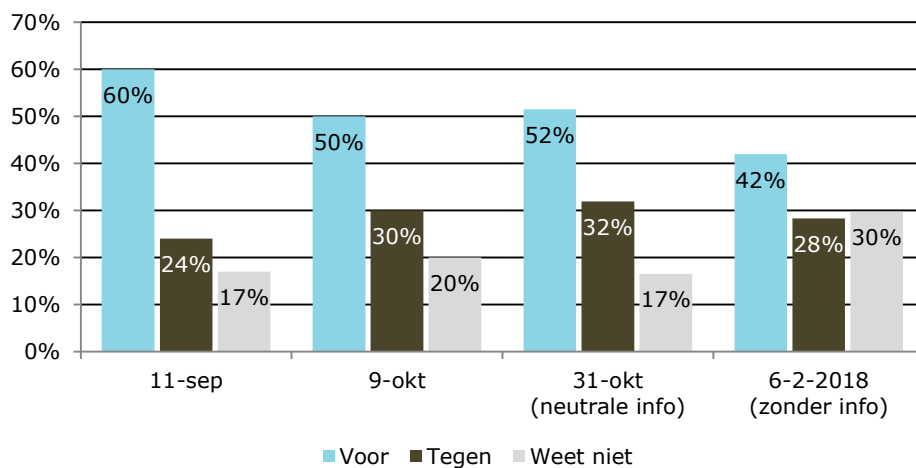
Nederlanders per saldo voor 'sleewet', maar nog veel onzekerheid

Het verschil tussen voor- en tegenstanders van de 'sleewet' is kleiner geworden. Nu is 42 procent voor de nieuwe inlichtingenwet, terwijl 28 procent tegen is. De groep die het nog niet weet, is gegroeid tot 30 procent. Laten we de groep 'weet niet' buiten beschouwing, dan is de verhouding tussen voor- en tegenstanders 60/40. Dit is vrijwel onveranderd ten opzichte van eind oktober, toen deze verhouding 62 procent voor en 38 procent tegen was.

Eind oktober lieten we zien dat Nederlanders per saldo voorstander zijn van de nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, als zij zowel argumenten voor als tegen krijgen.³ In dit onderzoek hebben we geen informatie verstrekt over de nieuwe inlichtingenwet. Enerzijds laat dit zien dat de stemintentie wordt beïnvloed door het wel of niet geven van achtergrondinformatie. Anderzijds speelt mogelijk mee dat andere onderwerpen dan de 'sleewet' meer media-aandacht kregen, zoals de gemeenteraadsverkiezingen en de nieuwe donorwet. Beide verklaringen wijzen op een sterk informatie-effect. De mate waarin voor- en tegenstanders de campagne kunnen gaan domineren, kan dus nog een reële invloed hebben op de uitslag.

Figuur 3

'Stel dat u vandaag zou gaan stemmen in het referendum. Zou u dan voor of tegen invoering van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 stemmen?'⁴ (basis: zou gaan stemmen)

Bron: I&O Research, september 2017 - februari 2018

³ Zie I&O Research (2017), "Referendum 'sleewet': meerderheid voor, maar kiezers vatbaar voor tegenargumenten", <https://ioresearch.nl/Home/Nieuws/ArtMID/445/ArticleID/938#.WoG1ZvnOWUK> (Geraadpleegd 12 februari 2018).

⁴ In de meting van 11 september was de vraag iets anders geformuleerd: 'Stel dat u vandaag zou moeten stemmen in het referendum. Zou u dan voor of tegen de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 stemmen? Bent u voor of tegen ruimere bevoegdheden van de inlichtingendiensten?'

Het aantal Nederlanders dat niet weet wat ze moeten stemmen stijgt

Hoewel jongeren van 18-24 jaar het vaker niet (meer) weten, zijn ze per saldo nog steeds tegen de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Het aandeel nee-stemmers is niettemin gedaald tot 42 procent (tabel 6).

Nederlanders tussen 25 en 49 jaar zijn nog net zo verdeeld als eind oktober vorig jaar. Het aantal voor- en tegenstanders houdt elkaar in balans. Evenals bij de jongste leeftijdsgroep is het aandeel 'weet niet' duidelijk gestegen.

50-plussers blijven per saldo duidelijk voor de 'aftapwet'. Het aandeel voorstanders blijft vrij stabiel, terwijl het aantal tegenstanders van de nieuwe inlichtingenwet is afgenomen. Een kwart van de 50-plussers heeft nog geen keuze voor een 'ja' of 'nee' gemaakt.

Tabel 6

Voor of tegen de 'aftapwet'?

'Zou u voor of tegen invoering van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 ('aftapwet') stemmen?' (totaal en naar leeftijd)

	Voor				Tegen				Weet niet			
	11-sep	9-okt	31-okt	6-feb	11-sep	9-okt	31-okt	6-feb	11-sep	9-okt	31-okt	6-feb
18-24	39%	32%	31%	29%	39%	48%	52%	42%	22%	20%	17%	30%
25-34	42%	35%	39%	32%	36%	45%	41%	33%	22%	21%	20%	35%
35-49	52%	47%	48%	32%	25%	29%	32%	31%	23%	24%	20%	37%
50-64	64%	52%	49%	48%	21%	29%	35%	27%	15%	18%	16%	25%
65+	71%	61%	55%	54%	17%	19%	28%	20%	12%	20%	17%	25%
TOTAAL	60%	50%	52%	42%	24%	30%	32%	28%	17%	20%	17%	30%

Bron: I&O Research, september 2017 - februari 2018

Tabel 7

Voor of tegen de 'aftapwet'?

Ontwikkeling aandeel voor/tegen/weet niet t.o.v. voorgaande meting, naar leeftijd (in procentpunten)

	Voor				Tegen				Weet niet			
	11-sep	9-okt	31-okt	6-feb	11-sep	9-okt	31-okt	6-feb	11-sep	9-okt	31-okt	6-feb
18-24	-	-7%	-1%	-2%	-	+9%	+4%	-10%	-	-2%	-3%	+13%
25-34	-	-7%	+4%	-7%	-	+9%	-4%	-8%	-	-1%	-1%	+15%
35-49	-	-5%	+1%	-16%	-	+4%	+3%	-1%	-	+1%	-4%	+17%
50-64	-	-12%	-3%	-1%	-	+8%	+6%	-8%	-	+3%	-2%	+9%
65+	-	-10%	-6%	-1%	-	+2%	+9%	-8%	-	+8%	-3%	+8%
TOTAAL	-	-10%	+2%	-10%	-	+6%	+2%	-4%	-	+3%	-3%	+13%

Absolute verschillen groter dan 3 procentpunt zijn groen (bij toename) of rood (bij afname) gemarkeerd.

Bron: I&O Research, september 2017 - februari 2018

Vershil naar opleiding kleiner geworden

De verschillen tussen de opleidingscategorieën zijn kleiner geworden. Het aandeel voorstanders is onder laagopgeleiden 40 procent, onder middelbaar opgeleiden 45 procent en onder hoogopgeleiden 41 procent (tabel 8). Het aandeel tegenstanders varieert van 25 procent onder de laagopgeleiden tot 31 procent bij de hoogopgeleiden. Wel is duidelijk te zien dat laagopgeleiden vaker 'weet niet' (35%) antwoorden dan hoger opgeleiden (28%).

Het aandeel tegenstanders van de wet is vooral onder middelbaar en hoogopgeleiden afgenomen, met respectievelijke dalingen van vier en elf procentpunt. Ook bij de nee-stemmers bevinden de opleidingsniveaus zich dichtbij elkaar, namelijk tussen de 25 en 31 procent.

Tot slot is het aandeel Nederlanders dat nog niet weet wat ze gaan stemmen, gestegen onder alle opleidingsniveaus. Ook hierdoor worden de marges tussen de niveaus kleiner en is de range tussen de 28 en 35 procent.

Tabel 8

Voor of tegen de 'aftapwet'?

'Zou u voor of tegen invoering van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 ('aftapwet') stemmen?' (totaal en naar opleiding)

	Voor				Tegen				Weet niet			
	11-sep	9-okt	31-okt	2-feb	11-sep	9-okt	31-okt	2-feb	11-sep	9-okt	31-okt	2-feb
Laag	69%	58%	55%	40%	15%	20%	27%	25%	16%	22%	18%	35%
Midden	64%	50%	51%	45%	22%	31%	32%	28%	14%	19%	17%	28%
Hoog	48%	44%	40%	41%	32%	35%	42%	31%	20%	21%	18%	28%
TOTAAL	60%	50%	52%	42%	24%	30%	32%	28%	17%	20%	17%	30%

Bron: I&O Research, september 2017 - februari 2018

Tabel 9

Voor of tegen de 'aftapwet'?

Ontwikkeling aandeel voor/tegen/weet niet t.o.v. voorgaande meting, naar opleidingsniveau (in procentpunten)

	Voor				Tegen				Weet niet			
	11-sep	9-okt	31-okt	2-feb	11-sep	9-okt	31-okt	2-feb	11-sep	9-okt	31-okt	2-feb
Laag	-	-11%	-3%	-15%	-	5%	7%	-2%	-	6%	-4%	+17%
Midden	-	-14%	1%	-6%	-	9%	1%	-4%	-	5%	-2%	+11%
Hoog	-	-4%	-4%	-1%	-	3%	7%	-11%	-	1%	-3%	+10%
TOTAAL	-	-10%	+2%	-10%	-	6%	2%	-2%	-	3%	-3%	+13%

Absolute verschillen groter dan 3 procentpunt zijn groen (bij toename) of rood (bij afname) gemarkeerd.

Bron: I&O Research, september 2017 - februari 2018

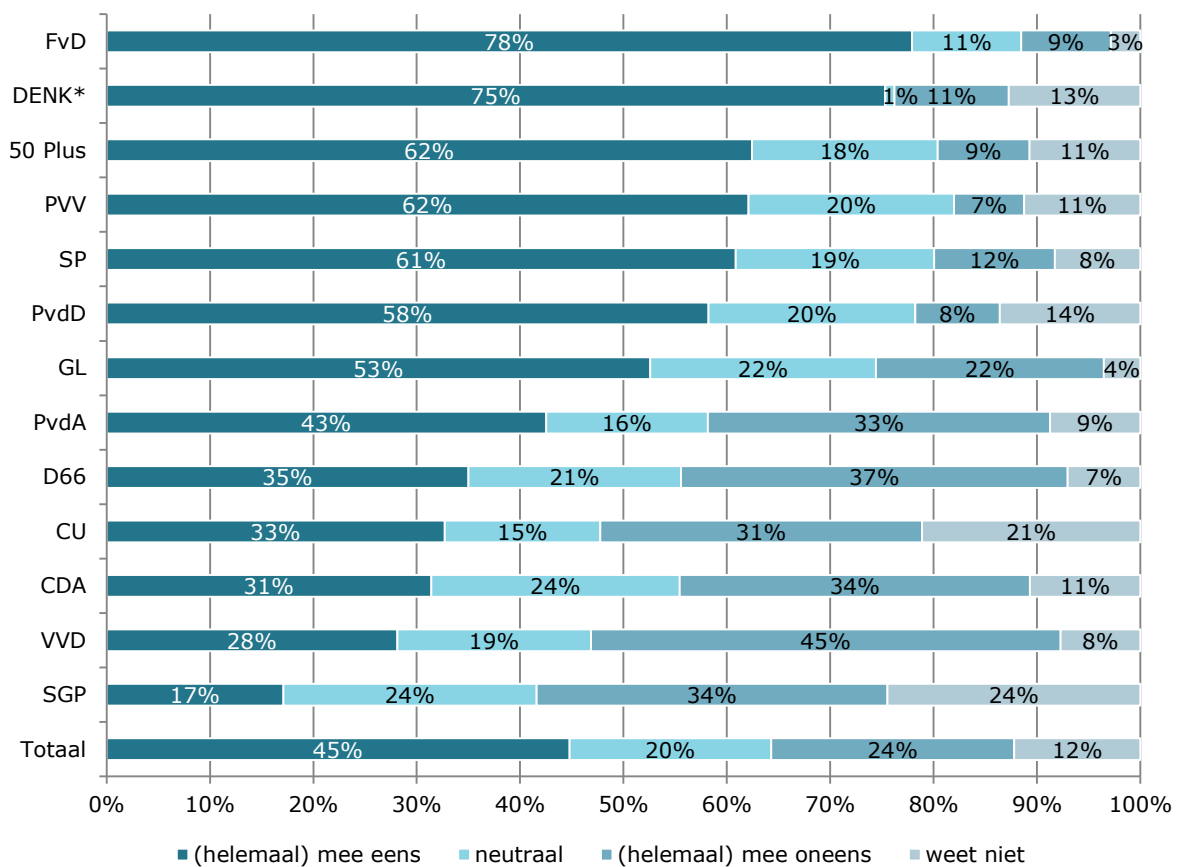
D66-kiezers verdeeld over het 'sleepwet'-referendum

Ruim vier op de tien Nederlanders (45%) vinden het een goed idee om een referendum te houden over de 'sleepwet'. Een kwart van de Nederlanders (24%) vindt het niet goed om over dit onderwerp een referendum te houden. Twee op de vijf kiezers staan hier neutraal tegenover, terwijl 12 procent het niet weet (figuur 4).

Het meest enthousiast over dit referendum zijn kiezers van Forum voor Democratie (78%) en DENK (75%, cijfer indicatief), gevolgd door aanhangers van 50 Plus, PVV, SP en PvdD. D66-kiezers zijn verdeeld: 35 procent vindt het referendum een goed idee, 37 procent vindt dit geen goed idee. Aanhangers van VVD en SGP zijn per saldo duidelijk tegen het houden van een referendum over de 'sleepwet'. CDA- en CU-kiezers zijn net als D66'ers verdeeld.

Figuur 4

'Het is goed dat er een referendum komt over de nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten' (naar huidige partijvoorkeur TK)

* Minder dan 50 waarnemingen, cijfer indicatief

Bron: I&O Research, februari 2018

2. Onderzoeksverantwoording

I&O Research heeft een landelijk representatief onderzoek uitgevoerd onder 3.576 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek werd uitgevoerd van 2 tot en met 6 februari 2018.

Deze peiling vond plaats vóór de stemming over de Donorwet en het aftreden van Halbe Zijlstra als minister van Buitenlandse Zaken.

De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers (95 procent) is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=3.388). Daarnaast zijn 188 deelnemers (5 procent) via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij de belangrijkste uitkomsten is er sprake van een marge van plus of min 1 à 2 procent. Bij de score voor de VVD (18,9 procent) is er bijvoorbeeld sprake van een marge van plus of min 1,5 procent. Met 95 procent betrouwbaarheid kunnen we stellen dat de VVD scoort tussen de 17,4 en 20,4 procent. In zetels vertaald betekent dat we – in het geval van de VVD – een verschuiving van drie of meer zetels als significant beschrijven. Bij de kleinere partijen is de onzekerheidsmarge kleiner.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselecte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). De respondenten hebben geen financiële vergoeding gehad voor hun aanmelding voor het panel. Ook voor deelname aan dit onderzoek kregen respondenten uit het I&O Research Panel geen vergoeding.

I&O Research

I&O Research is een maatschappelijk betrokken bureau voor beleids- en marktonderzoek. Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties. I&O Research is de laatste jaren gegroeid tot het zevende marktonderzoeksbureau van Nederland. In de sector 'overheid & onderwijs' is I&O Research de nummer 1 (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2017).

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

